

Identifying Key Driving Factors Affecting International Scientific Collaborations in The Iranian Higher Education System from The Perspective of University International Department Managers

Shahram Mehravar Giglou ^{1*}

¹ Department of Educational Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

*Corresponding author Shahram Mehravar Giglou, Department of Educational Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran, Iran. E-mail: sh_mehravar@uma.ac.ir

Article Info

Keywords: Driving factors, higher education, international scientific cooperation, international department managers

Abstract

Introduction: Today, the development of international scientific activities has become one of the main concerns of the world's top universities in order to increase their reputation, quality, revenue generation and branding. Therefore, the present study was conducted with the aim of identifying the key driving factors affecting international scientific cooperation in higher education in the country from the perspective of international department managers and experts in this field.

Methods: The present study was conducted with a qualitative approach and applied in terms of purpose. The target group of the present study was the international department managers of the country's public universities and experts in this field. Using purposive and snowball sampling methods, 14 international department managers of public universities and 4 experts in this field were selected as samples. Semi-structured interviews were used to collect data, and data analysis was performed using thematic analysis.

Results: After analyzing the interview data, the total number of open codes extracted from the interview content was 149 codes, which were classified into 12 similar concepts, and finally, the key driving factors affecting the expansion of international scientific cooperation in higher education were categorized into 5 main themes including: economic, political, cultural and value, technological, and environmental factors.

Conclusion: Based on the research findings, it can be concluded that in order to promote and strengthen international scientific cooperation between universities, it is necessary to be aware of the social contexts of the society in which the university is located. The relationship between the university and the society in which it is located is a mutual and collaborative relationship, and key drivers play an influential role in promoting international scientific cooperation in higher education.

شناسایی عوامل پیشران کلیدی تأثیر گذار بر همکاری‌های علمی بین‌المللی در نظام آموزش عالی کشور از دیدگاه مدیران بخش بین‌الملل دانشگاهها

شهرام مهرآور گیگلو^{*۱}

^۱ گروه علوم تربیتی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

* نویسنده مسوول: شهرام مهرآور گیگلو، گروه علوم تربیتی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
ایمیل: sh_mehravar_g@uma.ac.ir

چکیده

مقدمه: امروزه توسعه فعالیت‌های علمی بین‌المللی به یکی از دغدغه‌های اصلی دانشگاه‌های برتر جهان در راستای افزایش اعتبار، کیفیت، درآمدزایی و برندسازی تبدیل شده است. لذا پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل پیشران کلیدی تأثیر گذار بر همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی کشور از دیدگاه مدیران بخش بین‌الملل و صاحب‌نظران این حوزه انجام شده است.

روش‌ها: پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و با رویکرد کیفی انجام شده است. گروه هدف پژوهش حاضر، مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی کشور و صاحب‌نظران این حوزه بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی ۱۴ نفر از مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی و ۴ نفر از صاحب‌نظران این حوزه به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها نیز از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده گردید و تحلیل داده‌ها به روش تحلیل مضمون انجام شد.

یافته‌ها: پس از تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه، مجموع کدهای آزاد استخراج شده از محتوای مصاحبه‌ها ۱۴۹ کد بود که در ۱۲ مفهوم مشابه طبقه‌بندی شدند و در نهایت عوامل پیشران کلیدی تأثیر گذار بر گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی در ۵ تم اصلی شامل عوامل: اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ارزشی، فناوری و محیطی دسته‌بندی شدند.

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که برای ارتقا و تقویت همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها، آگاهی از بافتارهای اجتماعی جامعه‌ای که دانشگاه در آن قرار گرفته ضروری است. ارتباط میان دانشگاه و جامعه‌ای که در آن قرار گرفته، ارتباطی متقابل و مشارکتی است و پیشران‌های کلیدی نقش تأثیرگذاری در ارتقای همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی دارند.

واژگان کلیدی: عوامل پیشران، آموزش عالی، همکاری‌های علمی بین‌المللی، مدیران بخش بین‌الملل

اشتراک دانش بین محققان و حل مسائل جامعه دانشگاهی بسیار مؤثر دانسته اند [۱۲]. لائو و لین (Lau & Lin) همکاری‌های علمی بین‌المللی را به‌عنوان یکی از اشکال غالب بین‌المللی شدن آموزش عالی که طیف وسیعی از فعالیت‌های دانشگاهی، اعم از فعالیت‌های مشترک بین‌المللی از قبیل برگزاری کنفرانس‌های مشترک، تبادل استاد و دانشجو، برگزاری دوره‌های آموزشی مشترک، طرح‌های پژوهشی مشترک، معرفی کرده‌اند [۱۳]. چان (Chan) همکاری‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها را شامل تبادلات علمی، تدوین برنامه‌ی درسی، ارائه‌ی دروس مشترک، همکاری‌های پژوهشی و بهبود تطبیقی می‌داند [۱۴].

بررسی اسناد بالادستی از جمله قانون برنامه‌ی ششم توسعه، سند تحول و نوآوری علوم پزشکی و نقشه‌ی جامع علمی کشور نیز حاکی از آن است که توجه به بُعد بین‌المللی در فعالیت‌ها و خدمات آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌ها مورد تأکید قرار گرفته است. در قانون برنامه‌ی پنج ساله‌ی ششم توسعه‌ی جمهوری اسلامی ایران، تأکید بر تعاملات بین‌المللی در مقایسه با برنامه‌های پیشین، قابل توجه است. در ماده‌ی ۶۴ این برنامه به‌صراحت بر گسترش همکاری و تعاملات علمی بین‌المللی تأکید شده و به ایجاد واحدها و شعب آموزش عالی با مشارکت دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی تأکید شده است [۱۵]. در نقشه‌ی جامع علمی کشور نیز بر گسترش تعاملات علمی بین‌المللی تأکید شده است. این تأکید ناظر بر اراده‌ی سیاسی در سطح قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری برای ارتقای بُعد بین‌المللی دانشگاه‌های کشور است [۱۶]. در سند تحول و نوآوری آموزش علوم پزشکی که در سال ۱۳۹۴ در قالب ۱۲ سیاست کلان آموزش علوم پزشکی و ۱۱ بسته‌ی عملیاتی، تدوین شده به بین‌المللی‌سازی و تعاملات علمی بین‌المللی آموزش علوم پزشکی به صورت صریح تأکید شده و یکی از بسته‌های این سند، بین‌المللی‌سازی آموزش در علوم پزشکی است [۱۷].

یافته‌های پژوهش هوراتا و پاتریشیو (Patrício & Horta) حاکی از آن است که استراتژی فعالانه‌ی همکاری‌های علمی دانشگاه‌های ملی با دانشگاه‌های برتر جهان می‌تواند بازدهی اقتصادی و اجتماعی مثبتی داشته و باعث اصلاحات شود. یافته‌های این پژوهش همچنین بر نقش سیاست‌های مبتنی بر همکاری‌های علمی در گسترش کمی و کیفی گروه‌های پژوهشی ملی و تشویق افراد و نهادها به افزایش مشارکت در طرح‌های بین‌المللی تأکید دارد [۱۸]. یافته‌های پژوهش آراسته، هشت سیاست و روش کلیدی برای بهبود و گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی ایران ارائه کرده است: تقویت اعزام دانشجو، گسترش و تقویت زبان انگلیسی، بین‌المللی کردن برنامه‌ی درسی، بهره‌گیری از حمایت‌های مالی مجامع بین‌المللی، جذب دانشجویان خارجی، افزایش جایگاه ارتباطات بین‌المللی در

جهانی‌شدن، در ادبیات امروز آموزش عالی جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده است و پدیده‌ی چندبُعدی و فرایندی چندوجهی به حساب می‌آید که دارای پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی برای آموزش عالی است [۱]. از دیدگاه آلتباخ (Altabakh) توسعه‌ی اقتصاد جهانی، اطلاعات و فناوری‌های ارتباطی جدید، گسترش شبکه‌های علمی بین‌المللی، رواج زبان انگلیسی به‌عنوان زبان علمی مشترک دنیا و دیگر پیشران‌هایی که از کنترل نهادهای دانشگاهی خارج است و به‌طور فزاینده‌ای بر آموزش عالی تأثیرگذار است، نشانه‌هایی از جهانی‌شدن آموزش عالی است [۲]. مطالعات مختلف نیز نشان می‌دهند که رهبران آموزش عالی در جهان به‌طور روزافزونی بنا به دلایل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در تلاش برای بین‌المللی نمودن دانشگاه‌های خود هستند [۳ و ۴]. طبق گفته‌ی نایت (Knight) که از مهم‌ترین نویسندگان ادبیات این حوزه است: «بین‌المللی شدن آموزش عالی فرایند ادغام ابعاد بین‌المللی، بین‌فرهنگی و جهانی در اهداف، مأموریت‌ها، کارکردها (آموزش، تحقیق و خدمات) و نیز عرضه‌ی آموزش عالی در سطح نهادی و ملی است» [۵]. بین‌المللی شدن، افزایش فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد و به‌طور کلی به‌عنوان ابزار مهمی شناخته شده است که مزایایی را برای دانشجویان، کارمندان، مؤسسات آموزش عالی و کشورها به همراه دارد [۶]. بین‌المللی شدن آموزش عالی، فرایند فعالیت حوزه‌های مختلف جامعه در سطح منطقه یا جهان، فعالیت فیزیکی، همکاری دانشگاهی و انتقال دانش آکادمیک و آموزش بین‌المللی است [۷].

کاتو و آندو (Kato & Ando) بر این باورند که در طول دو دهه‌ی اخیر فعالیت‌های دانشگاه‌ها کاملاً بین‌المللی شده و دانشگاه‌ها در تلاش هستند تا همکاری‌های علمی - بین‌المللی خود را گسترش دهند [۸]. گرین (Green) حمایت دانشگاه از بین‌المللی شدن، برنامه‌های علمی و فوق‌برنامه، برنامه‌های مربوط به اساتید و تعداد دانشجویان خارجی را به‌عنوان چهار شاخص اصلی همکاری‌های دانشگاه‌های بین‌المللی در سطح راهبردی معرفی کرده است [۹]. سیمینی، زاکاریا و گابریلی (Cimini, Zaccaria & Gabrielli) نقش همکاری‌های علمی بین‌المللی را در رشد اقتصادی و علمی دانشگاه‌ها بسیار مؤثر دانسته‌اند [۱۰]. الدیری، کوفسمیر و وینسی (Aldieri, & Vinci Kotsemir) نیز معتقدند: همکاری‌های علمی بین‌المللی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی موجب رشد و توسعه‌ی سرمایه انسانی و در نهایت منجر به افزایش درآمد دانشگاه می‌شوند [۱۱]. برچین (Berchin) و همکاران، نقش همکاری‌های علمی بین‌المللی را در حل مسائل پژوهشی،

ساختار دانشگاه، ارتقاء کیفی آموزش عالی و حمایت مالی دولت از آموزش عالی [۱۹]. نتایج پژوهش سیاه، نشان می‌دهد که نبود تمایل سیاسی واقعی برای بین‌المللی شدن و نظام آموزشی بسیار متمرکز، ساختارهای بوروکراتیک و غیرمنعطف دانشگاهی، اعتماد زیاد بر روش‌های تدریس سنتی، منابع مالی ناکافی، تسهیلات و ساختار فرسوده و نامناسب، نبود توانایی در استفاده از زبان‌های شناخته شده بین‌المللی (مانند انگلیسی)، مدیریت ضعیف و وجود حوزه‌های تحصیلی به شدت سیاسی از جمله چالش‌های پیش روی بین‌المللی شدن آموزش عالی ایران است [۲۰]. بری و تیلور (Taylor & Berry) بر نقش هزینه‌های زندگی در سایر کشورها، حمایت مالی از پژوهشگران، آماده کردن دانشجویان برای بازار کار رقابتی، رقابت برای جذب سرمایه‌های بین‌المللی، حمایت مالی از بورس‌های تحصیلی و به طور کلی نقش عوامل اقتصادی را در بین‌المللی سازی آموزش عالی مؤثر دانسته‌اند [۲۱]. نتایج پژوهش الشهاراری (Alsharari). حاکی از آن است که بین‌المللی شدن آموزش عالی در امارات متحده عربی به عنوان یک مدل تجاری برای تولید درآمد برای توسعه اقتصاد ملی و همچنین مزایای تبادل دانش و ارزش‌های فرهنگی، بهبود کلی کیفیت آموزش ملی، انتشار فناوری و ایجاد یک نیروی کار متخصص در سطح جهانی در نظر گرفته شده است [۲۲]. نتایج پژوهش اهویرنج (Ahwireng) بیانگر آن است که بین‌المللی سازی آموزش عالی مزایای متعددی برای دانشجویان از جمله، توانایی‌های دوزبانه یا چندزبانه شدن، به دست آوردن دانش فرهنگی دست‌اول، غذای نمونه، دانش جهانی، آشنایی با پدیده‌های فرهنگی مختلف و احترام به مردم از فرهنگ‌های مختلف و زمینه‌های جغرافیایی، دوستی و شبکه، رشد شخصی و تمایل بیشتر برای توسعه همدلی را به همراه دارد [۲۳]. یافته‌های پژوهش کانگلیا (Caniglia) و همکاران، حاکی از آن است که چالش‌های سیاست بین‌المللی (مانند، ناسازگاری مقررات ملی و استقلال سازمانی دانشگاه‌ها، الزامات فرعی ناشی از گرفتن بودجه از مؤسسات بین‌المللی مانند اتحادیه اروپا)؛ چالش‌های مقررات (مانند تفاوت در اجرای اصلاحات دانشگاهی و قوانین ملی و نهادی غیرقابل مذاکره)؛ چالش‌های منابع؛ چالش‌های بین فرهنگی؛ چالش‌های فنی؛ چالش‌های سازمانی، چالش‌های برنامه درسی نقش مؤثری در همکاری‌های فراملی دارد. نتایج این پژوهش ترکیب ملاحظات محلی و جهانی، استفاده مؤثر از فناوری‌های دیجیتال، سرمایه‌گذاری در تفاوت‌های فرهنگی و ملی و استفاده از منابع موجود به بهترین شکل را از عوامل موفقیت برای همکاری‌های فراملی می‌داند [۲۴]. یافته‌های پژوهش تان هیوکو نیمی سینو (Tanhueco-Nepomuceno) حاکی از آن است که فقدان فرهنگ حمایتی

در سطح نهادی، منطقه‌ای و ملی برای بین‌المللی سازی در دانشگاه‌های مورد بررسی از موانع اصلی بین‌المللی سازی است. در این راستا برای تقویت موانع مربوطه باید یک فرهنگ بین‌المللی در محیط دانشگاه شکل بگیرد و در سطح ملی و منطقه‌ای نیز سیاست‌های نامناسب کنار گذاشته شود [۲۵].

بررسی مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های داخلی و خارجی در زمان انجام پژوهش حاضر نشان می‌دهد: پژوهشی که به صورت مشخص به شناسایی پیشران‌های کلیدی تأثیرگذار بر همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها پرداخته، انجام نشده است. با عنایت به نکات یاد شده پژوهش حاضر بر آن است تا با استفاده از نظرات مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی کشور و صاحب نظران این حوزه، پیشران‌های کلیدی تأثیرگذار بر همکاری‌های علمی بین‌المللی را در آموزش عالی کشور شناسایی کند.

روش کار

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و با استفاده از روش تحقیق کیفی از نوع توصیفی-اکتشافی انجام شده است. گروه هدف پژوهش حاضر نیز مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی و صاحب‌نظران این حوزه بود. دوره زمانی مطالعه از مهر ۱۳۹۷ الی مهر ۱۳۹۹ بود. در این پژوهش با توجه به ماهیت پژوهش کیفی از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. در ابتدا تمرکز بر افرادی بود که اطلاعات بیشتری نسبت به موضوع پژوهش داشتند و در حوزه همکاری‌های علمی بین‌المللی فعالیت اجرایی و سوابق پژوهشی داشته‌اند؛ علاوه بر این روش، در ادامه از افراد مورد مصاحبه خواسته شد تا تجربه‌های دیگری را که در این زمینه صاحب‌نظر هستند معرفی نمایند که اشاره به نمونه‌گیری گلوله برفی در پژوهش‌های کیفی دارد. مشارکت-کنندگان در پژوهش حاضر ۱۴ نفر از مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی کشور که بین ۲ الی ۶ سال سابقه کاری در بخش بین‌الملل دانشگاه‌ها داشته‌اند و ۴ نفر نیز از صاحب‌نظران این حوزه که سابقه پژوهشی مرتبط با موضوع پژوهش داشته‌اند، انتخاب شدند. ۱۰ نفر از مشارکت‌کنندگان دارای مرتبه استادیاری و ۷ نفر مرتبه دانشیاری و ۱ نفر نیز دارای مرتبه استادی بودند. در پژوهش حاضر به منظور شناسایی نظر خبرگان در حوزه پژوهش از مصاحبه نیمه ساختاریافته اکتشافی با مطلعان کلیدی استفاده شد. دلیل استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته در پژوهش حاضر این است که علاوه بر آن که امکان تبادل نظرات و تفکر وجود دارد، می‌توان بحث و موضوع مصاحبه را در جهت دستیابی به اهداف پژوهش هدایت نمود. پس از تعیین مصاحبه‌شوندگان، هماهنگی لازم برای زمان و مکان تشکیل جلسه مصاحبه‌کننده

انجام گرفت. قبل از تشکیل جلسه، شاخص‌های شناسایی شده در بخش مرور ادبیات، سؤالات مصاحبه و اهداف پژوهش در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت تا آمادگی لازم را برای انجام مصاحبه داشته باشند. مصاحبه‌ها به صورت جداگانه با مطلعان کلیدی حوزه پژوهش برگزار شد و مصاحبه‌ها عموماً طی یک جلسه حدود یک ساعت و نیم انجام گرفت. در طول مصاحبه از روش‌های مختلف مانند یادداشت‌برداری و ضبط جریان مصاحبه‌ها برای ثبت اطلاعات استفاده گردید. همچنین سعی بر این بود که رابطه مناسبی با مصاحبه شونده برقرار و اعتماد وی جلب شود.

برای تحلیل داده‌ها در این پژوهش از روش تحلیل مضمون استفاده شد. در همه شیوه‌های تحلیل داده‌های کیفی، تحلیل مضمون یا تماتیک از اهمیت زیادی برخوردار است. تحلیل موضوعی یا تماتیک ضمن اینکه خود یک روش مستقل تحلیلی است می‌تواند در روش‌های تحلیلی دیگر نیز به کار رود. داده‌های مورد تحلیل در روش تماتیک شامل داد‌های متنی، مصاحبه‌ها و داده‌های مشاهده‌ای متنی شده هستند. این نوع تحلیل در وهله اول به دنبال الگویابی است. زمانی که الگویی از داده‌ها به دست آید باید حمایت تمی یا موضوعی از آن صورت گیرد. به عبارتی تم‌ها از داده‌ها سرچشمه می‌گیرند. الگوهای متعددی برای تحلیل تماتیک وجود دارد که شباهت‌های بسیار زیادی باهم دارند. الگوی ارائه شده توسط استربرگ (Sterberg) یکی از کامل‌ترین الگوها است که در زیر به اختصار بیان می‌شود (الگوی استربرگ (Sterberg) الگوی استفاده شده برای تحلیل تماتیک داده‌ها در این پژوهش است: استربرگ (Sterberg) در طرح خود به پنج مرحله به صورت زیر اشاره می‌کند: ۱. مدیریت داده‌ها: تنظیم و سازماندهی داده‌ها. ۲. درگیری با داده‌ها: در این مرحله

مقدمات تحلیل داده‌ها با انجام یکسری کدگذاری‌ها فراهم می‌شود، مستلزم توجه به موارد متعددی شامل، کدگذاری باز، توسعه تم‌ها، کدبندی متمرکز است. ۳. ترسیم داده‌ها: در این مرحله مقوله‌ها، تم‌ها و الگوهای بافته شده در قالب نقشه‌های داده‌ای و دیاگرام‌های مفهومی به تصویر کشیده می‌شود. ۴. توسعه تحلیل: آغاز و توسعه تحلیل‌های مبتنی بر مقوله‌ها و تم‌ها. ۵. سنخ‌شناسی: این مرحله آخرین گام تحلیل است [۲۶]. پژوهشگر الگوها را دسته‌بندی کرده و برحسب تفاوت‌ها و شباهت‌ها آنها را سنخ‌بندی می‌کند. در نتیجه این تحلیل‌ها تحلیل تماتیک باید به مرحله اشباع تماتیک (همگرایی مفهومی) برسد. پژوهشگر باید بررسی کند که آیا کدها، تم‌ها، الگوها و سنخ‌شناسی‌ها تا حد امکان از نظر مفهومی اشباع شده اند یا خلاء مفهومی وجود دارد. برای بررسی اعتبار داده‌ها نیز ابتدا مقوله‌های شناسایی شده در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفت تا برداشت و تحلیل پژوهشگر را بررسی نمایند. همچنین تحلیل داده‌ها و نتایج در اختیار دو تن از متخصصان قرار گرفت تا نظر تخصصی خود را در خصوص تحلیل داده‌ها و نتایج بیان کنند و جهت کسب اطمینان از کدگذاری‌ها، مقوله‌های تشکیل دهنده و نام‌گذاری‌ها توسط پژوهشگر اول به وسیله پژوهشگر دوم مورد بازبینی قرار گرفت. کد پایایی بین دو کدگذار ۰/۸۹ به دست آمد و به منظور افزایش قابلیت تأیید یافته‌ها از مصاحبه‌ها یادداشت برداری شد.

یافته‌ها

پس از تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه، مجموع کدهای آزاد استخراج شده از محتوای مصاحبه‌ها ۱۴۹ کد بود که در ۱۲ مفهوم مشابه طبقه‌بندی و در نهایت عوامل پیشران کلیدی تأثیرگذار بر گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی در ۵ تم اصلی دسته‌بندی شدند. مقوله‌بندی یافته‌ها در جدول شماره (۱) ارائه گردیده است.

جدول (۱). نتایج مقوله بندی عوامل پیشران کلیدی تأثیرگذار بر همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی کشور

تم اصلی	تم‌های فرعی	کدهای باز استخراج شده از مصاحبه‌ها
عوامل اقتصادی	وابستگی آموزش عالی به اقتصاد ملی	وابستگی بیش از اندازه دانشگاه‌ها به بودجه های سرانه و محدود دولتی / درآمد اختصاصی بسیار پایین دانشگاه / جذب کمک‌های خیریه در تأمین هزینه‌های دانشگاه / مشکلات اقتصادی موجود در جامعه / تورم / اقتصاد نفتی / توسعه اقتصادی کشور / رفع نیازهای اقتصادی منطقه‌ای و ملی توسط آموزش عالی / فراهم کردن تسهیلات مالی برای دانشجویان و پژوهشگران خارجی / اختصاص بودجه‌های ویژه برای فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه.
اقتصادی شدن آموزش عالی	اقتصادی شدن آموزش عالی	ارائه خدمات آموزشی و پژوهشی در عرصه بین‌المللی برای درآمدزایی / جذب دانشجوی بین‌المللی برای تأمین هزینه‌ها / کالایی شدن آموزش عالی / تأمین هزینه‌ها توسط دانشجویان / گسترش دانشگاه‌های خصوصی / تلقی آموزش به مثابه کالا / تلقی دانشجویان به عنوان مشتری / تجاری‌سازی علوم / اقتصاد دانش‌بنیان / ارتباط دانشگاه با صنعت / تأمین هزینه‌های مربوط به فعالیت‌های علمی بین‌المللی / تلاش دانشگاه برای توسعه منابع مالی جدید برای کاهش حمایت مالی دولت.
جهانی شدن اقتصاد	جهانی شدن	رقابت‌پذیری و گسترش کیفیت دانشگاه‌ها در راستای جذب سهم بیشتری از بازار بین‌المللی / واکنش آموزش عالی به اقتصاد جهانی در راستای حل مسائل جهانی / کارکردن در بازار بین‌المللی / جهانی‌شدن دانش / حمایت سازمان‌های اقتصادی از قبیل بانک جهانی و سازمان توسعه

همکاری‌های اقتصادی از آموزش/ تلاش برای جذب سهم بیشتر از بازار جهانی/ توسعه سازمان‌های بین‌المللی از قبیل بانک جهانی، سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD) و سازمان علمی و فرهنگی آموزشی سازمان ملل متحد (UNESCO)		
بازبودن جامعه به پذیرش محققان بین‌المللی/ نژاد رستی/ ناسیونالیسم یا ملی‌گرایی/ گسترش ارتباطات میان فرهنگی/ احترام به قومیت‌ها، ادیان، نژادها، زبان‌های مختلف محلی و بین‌المللی در جامعه/ پذیرش تنوع فرهنگی در محیط جامعه/ ارزش‌های دینی جامعه/ مسلمان بودن و مسائل ناشی از آن/ مشارکت اجتماعی در جامعه چند فرهنگی بین‌المللی/ تقویت تبادلات فرهنگی/ انعطاف پذیر بودن فرهنگ جامعه/ گسترش همکاری‌های علمی و فرهنگی با دیگر کشورها/ ترویج احترام به دیگر فرهنگ‌ها در محیط جامعه/ باز بودن فضای فرهنگی کشور.	عوامل فرهنگی و ارزشی ملی	عوامل فرهنگی و ارزشی
تقویت تنوع فرهنگی، نژادی و قومی در پردیس دانشگاه/ آموزش چندفرهنگی/ تشکیل انجمن دانشجویی بین‌المللی/ تربیت دانشجویان با نگرش شهروندی جهانی/ تقویت مهارت‌های فرهنگی دانشجویان/ یادگیری فرهنگی/ نهادینه کردن بین‌المللی‌سازی در فرهنگ‌سازمانی دانشگاه/ یادگیری فرهنگی/ افزایش سواد فرهنگی در محیط دانشگاه/ تقویت شناخت فرهنگی دیگر کشورها در پردیس/ خودآگاهی فرهنگی/ نهادینه کردن فرهنگ عمومی بین‌المللی در پردیس برای تسهیل بین‌المللی‌شدن/ آموزش تجربه‌های بین‌المللی به دانشجویان و اساتید جهت آشنایی با فرهنگ دیگر کشورها/ برگزاری مراسم فرهنگی دیگر کشورها در راستای معرفی فرهنگ‌های دیگر/ توجه به مسائل فرهنگی در تمام فضای دانشگاه/ پذیرش تنوع فرهنگی در پردیس.	فرهنگ دانشگاهی	عوامل سیاسی
تأثیر فضای سیاسی دیپلماتیک بر همکاری‌های بین‌المللی/ تأثیر باز بودن فضای سیاسی ملی بر همکاری‌های علمی بین‌المللی/ داشتن نگاه مثبت به همکاری‌های علمی بین‌المللی/ نداشتن نگاه امنیتی به همکاری‌های علمی بین‌المللی/ رفع پیش‌زمینه‌های منفی نسبت به تعاملات بین‌المللی با گشایش فضای سیاسی در جامعه/ حمایت دولت از تعاملات علمی بین‌المللی/ حمایت نهادهای رسمی نقش آفرین و تصمیم‌گیر برای آموزش عالی از تعاملات علمی بین‌المللی/ هماهنگی بین نهادهای نقش آفرین و سیاست‌گذار ملی در آموزش عالی در جهت بین‌المللی‌سازی آموزش عالی/ اعطای اختیار تصمیم‌گیری به دانشگاه‌ها/ تلقی بین‌المللی‌سازی آموزش عالی به مثابه تعهد ملی/ مانع بودن تعدد نهادهای تصمیم‌گیر و سیاست‌گذار در آموزش عالی در زمینه همکاری‌های علمی بین‌المللی/ تقویت دیپلماسی علمی/ انعقاد موافقت‌نامه و توافق‌نامه‌های علمی با سایر کشورها/ اهمیت دادن به همکاری‌های بین‌المللی در سیاست‌گذاری‌های کلان علمی/ سیاست‌گذاری‌های ملی برای بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها/ توسعه آموزش عالی/ صدور بخشنامه‌های جدید برای تسهیل فعالیت‌های علمی بین‌المللی/ سرمایه‌گذاری دیپلماتیک در آموزش عالی/ موافقت‌نامه‌های بین‌دولتی در زمینه همکاری علمی/ تقویت دیپلماسی و سیاست خارجی/ گسترش صلح در جهان از طریق بین‌المللی‌کردن آموزش عالی/ فراهم نمودن زمینه‌های سیاسی برای همکاری‌های علمی بین‌المللی/ تسهیل‌کننده بودن قوانین بالادستی در زمینه بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها.	عوامل سیاسی ملی	عوامل سیاسی
دشواری در اخذ روادید پژوهشگران ایرانی برای ورود به اروپا و آمریکا/ محدودیت‌های ویزا که توسط کشورهای دیگر به ایران تحمیل شده است/ تحریم‌ها/ وجود تبعیض‌های بین‌المللی به خاطر مسائل سیاسی برای پژوهشگران ایرانی/ دشواری شرایط اعزام پژوهشگران ایرانی به خارج از کشور جهت ادامه تحصیلات یا گذراندن فرصت‌های مطالعاتی/ مشکلات صدور ویزا برای طرفین در همکاری‌های علمی بین‌المللی/ گسترش ایران هراسی و اسلام هراسی در جهان/ تخریب چهره ایران در سطح بین‌المللی/ مشکلات مربوط به انتقال ارزی مبادلات مالی با سایر کشورها/ عدم تمایل پژوهشگران خارجی برای همکاری با پژوهشگران ایرانی به دلیل مسائل سیاسی/ امنیت دانشجویان در کشورهای خارجی.	عوامل سیاسی بین‌المللی	عوامل فناوری
گسترش دوره‌های آموزشی اینترنتی فراگیر (MOOCs)/ تأسیس دانشگاه‌های مجازی/ یادگیری مبتنی بر وب/ گسترش شبکه‌های همکاری مجازی بین دانشگاه‌ها/ دانشگاه در کلاس جهانی/ ویدیو کنفرانس‌ها/ حضور در شبکه‌های علمی بین‌المللی/ افزایش سواد فناوری در جامعه دانشگاهی/ دوره‌های مجازی مشترک بین دانشگاه‌ها/ یادگیری سیار/ یادگیری موبایلی.	گسترش آموزش مجازی	عوامل محیطی
دسترسی به اینترنت و افزایش دسترسی به مجلات آنلاین/ افزایش سرعت اینترنت و پهنای باند در پردیس دانشگاه/ توسعه سیستم برنامه آنلاین/ دسترسی دانشجویان به پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر بین‌المللی/ امکانات سخت‌افزاری مناسب در عرصه اینترنت و فناوری.	زیرساخت‌های فناوری	عوامل محیطی
محیط فرهنگی دانشگاه/ امکانات رفاهی و بهداشتی/ خدمات مشاوره‌ای به دانشجویان بین‌المللی/ رعایت استانداردهای بین‌المللی در تجهیزات و زیرساخت‌های دانشگاه/ کارکنان متخصص و آشنا به امور بین‌المللی/ پذیرش تنوع فرهنگی در پردیس/ وجود مدیران با نگرش بین‌المللی/ برنامه‌های درسی بین فرهنگی/ تنوع غذایی در سلف سرویس‌ها/ نهادینه کردن فرهنگ بین‌المللی در چشم‌انداز، رسالت و مأموریت‌های دانشگاه/ جذب اساتید بین‌المللی/ بین‌المللی‌کردن آموزش دانشگاه/ بین‌المللی‌کردن پژوهش دانشگاه/ معاونت بین‌المللی دانشگاه/ محیط خوابگاهی/ فراهم بودن امکانات تفریحی برای اوقات فراغت دانشجویان در پردیس/ امکانات ورزشی در پردیس/ برنامه استراحت‌تیکت برای بین‌المللی‌شدن/ ارائه درس به زبان علمی بین‌المللی/ کتابخانه‌ها و آزمایشگاه‌ها/ وام‌های دانشجویی برای دانشجویان خارجی.	محیط دانشگاهی	عوامل محیطی
فضای بین فرهنگی شهر یا منطقه/ پذیرش تنوع فرهنگی در شهر یا منطقه/ احترام به ادیان و زبان‌های بیگانه/ امکانات رفاهی از قبیل هتل‌ها، رستوران‌ها، پارک‌ها، فروشگاه‌ها و تفریحگاه‌ها در منطقه/ حمل و نقل عمومی/ خدمات بهداشتی/ گران فروشی به خارجی‌ها در محیط شهری.	محیط منطقه‌ای	عوامل محیطی
پذیرش تنوع فرهنگی در کشور/ محیط سیاسی کشور/ شرایط اقتصادی کشور/ وجود قوانین و مقررات تسهیل‌کننده برای فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها/ امکانات و تسهیلات برای دانشجویان و پژوهشگران بین‌المللی/ به رسمیت شناختن زبان علمی دنیا در نظام آموزش عالی کشور/ تلقی بین‌المللی‌سازی به عنوان الویت ملی/ ثبات سیاسی/ داشتن برنامه جامع و مدون برای بین‌المللی‌سازی در سطح ملی/ همسویی سیاست‌های کشور با سیاست‌های کشورهای صاحب علم و فناوری.	محیط ملی	عوامل محیطی

و نوسانات اقتصادی موجود تأثیر می‌پذیرند. از آنجایی که هزینه‌های عمده دانشگاه‌ها در کشور توسط بودجه دولت تأمین می‌شود، همواره یکی از دغدغه‌های دانشگاه‌های دولتی کشور اختصاص

عوامل اقتصادی: مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند که با توجه به ساختار متمرکز آموزش عالی ایران و وابستگی منابع مالی دانشگاه به بودجه دولتی، دانشگاه‌ها در کشور از سیاست‌های مالی دولت

یافتن کامل بودجه و اعتبارات مصوب است. مصاحبه‌شوندگان همچنین متفق‌القول معتقد بودند که یکی از فاکتورهای اثربخش در همکاری‌های علمی بین‌المللی داشتن وضعیت مالی مناسب است؛ زیرا که بسیاری از فعالیت‌های علمی بین‌المللی دانشگاه از قبیل فرصت‌های مطالعاتی، سفرهای علمی، تأمین امکانات و تجهیزات برای انجام پژوهش‌های آزمایشگاهی بین‌المللی و حمایت از بورس‌های تحصیلی و به روز کردن تجهیزات و ساختمان‌های دانشگاه در حد استانداردهای بین‌المللی نیازمند هزینه‌های بسیار سنگینی است.

عوامل فرهنگی و ارزشی: شرکت‌کنندگان به صورت متفق‌القول معتقد بودند که برای بین‌المللی شدن و به‌ویژه تقویت همکاری‌های علمی بین‌المللی نیازمند قبول فرهنگ‌های مختلف، احترام به قومیت‌ها، ادیان، نژادها، زبان‌های مختلف محلی و بین‌المللی و پذیرش تنوع فرهنگی در محیط جامعه و در سطح دانشگاه هستیم. بنابراین ما برای همکاری علمی مطلوب در سطح بین‌الملل نیاز به پذیرش فرهنگ‌ها و ارزش‌های دیگر ملل در داخل کشور و دانشگاه و نهادینه کردن ارتباطات بین فرهنگی داریم و تا زمانی که ما نتوانیم فرهنگ ملی خود را با حفظ هویت و ارزش‌های ملی خود با دیگر فرهنگ‌های بین‌المللی تطبیق دهیم، توفیق چندانی در سطح همکاری‌های علمی بین‌المللی بدست نخواهیم آورد. شرکت‌کنندگان نقش زمینه‌های فرهنگی مشترک را در بحث همکاری‌های علمی بین‌المللی مؤثر دانسته‌اند و معتقد بودند که داشتن فرهنگ مشترک با کشورهای همسایه باعث تسهیل همکاری‌های علمی بین‌المللی با این کشورها شده است.

عوامل سیاسی: یکی از مهم‌ترین عوامل بسترساز گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی در دانشگاه‌های دولتی کشور عوامل سیاسی است. یافته‌های حاصل از مصاحبه نشان می‌دهد که مجموعه عوامل سیاسی تأثیرگذار بر همکاری‌های علمی بین‌المللی را می‌توان در دو دسته؛ شرایط سیاسی داخلی و شرایط سیاسی بین‌المللی تقسیم بندی کرد. اکثر شرکت‌کنندگان معتقد بودند که فضای سیاسی داخلی به شدت همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌های دولتی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، بعضاً بعضی از قوانین و سیاست‌هایی در کشور تصویب می‌شود که تأثیر زیادی در فعالیت‌های علمی بین‌المللی دارد. شرکت‌کنندگان در مورد مشکلات مربوط به صدور روادید و ویزا به دانشجویان و محققان داخلی و بین‌المللی اتفاق نظر داشته‌اند. نکته دیگری که مصاحبه‌شوندگان تأکید داشتند این بود که شرایط سیاسی بین‌المللی و رویکرد کشورهای خارجی نسبت به کشور نیز در بحث همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌های داخلی بسیار دخیل است

عوامل فناوری: شرکت‌کنندگان در پژوهش به اتفاق معتقدند: نقش عوامل فناوری از قبیل گسترش اینترنت و ورود عوامل فناوری به آموزش در گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی غیرقابل انکار است. از دیدگاه شرکت‌کنندگان همچنین حضور محققان در شبکه‌های علمی بین‌المللی، گسترش همکاری‌های مجازی بین دانشگاه‌ها، برگزاری دوره‌های مجازی مشترک بین دانشگاه‌ها و فراهم بودن بسترها و زیرساخت‌های فناوری در پردیس دانشگاه نقش مؤثری در همکاری‌های علمی بین‌المللی دارد. اکثر شرکت‌کنندگان معتقد بودند که اگر کشوری می‌خواهد در عرصه بین‌الملل حرفی برای گفتن داشته باشد باید در زمینه فناوری نیز زیرساخت‌های آن از قبیل گسترش سرعت اینترنت و فراهم کردن زیرساخت‌های فناوری در جامعه و دانشگاه اقدامات اساسی انجام داده باشد.

عوامل محیطی: از دیدگاه شرکت‌کنندگان در پژوهش عوامل محیطی یکی دیگر از پیشران‌های تأثیرگذار بر گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی است. در این مورد شرکت‌کنندگان در مورد فراهم بودن بسترها و زیرساخت‌های فیزیکی و فرهنگی در محیط دانشگاه، بین‌المللی بودن آموزش و پژوهش دانشگاه، عوامل محیطی منطقه‌ای و شهری از قبیل محیط فرهنگی شهر، امکانات رفاهی و زیرساخت‌های فیزیکی شهر و محیط ملی کشور از قبیل باز بودن فضای سیاسی و فرهنگی کشور اجماع نظر داشته‌اند.

بحث

پژوهش حاضر با هدف شناسایی پیشران‌های کلیدی اثرگذار بر همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی کشور انجام شد. به این منظور پس از تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه با ۱۸ نفر (۱۴ مدیر بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی و ۴ عضو هیأت علمی صاحب‌نظر در این حوزه) از شرکت‌کنندگان در پژوهش، ۱۴۹ کد بدست آمد. با توجه به اشتراکات معنایی آنها در ۱۲ مفهوم مشابه طبقه‌بندی و در نهایت ۵ تم اصلی شامل: عوامل اقتصادی، عوامل سیاسی، عوامل فرهنگی و ارزشی، عوامل فناوری و عوامل محیطی به عنوان پیشران‌های کلیدی تأثیرگذار بر گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی شناسایی شدند.

عوامل اقتصادی یکی از پیشران‌های کلیدی تأثیرگذار بر همکاری‌های علمی بین‌المللی از دیدگاه شرکت‌کنندگان بود. با توجه به ساختار متمرکز آموزش عالی ایران و وابستگی منابع مالی دانشگاه به بودجه دولتی، دانشگاه‌ها در کشور از سیاست‌های مالی دولت و نوسانات اقتصادی کشور تأثیر می‌پذیرند. از آنجایی که

هزینه‌های عمده دانشگاه‌ها در کشور توسط بودجه دولت تأمین می‌شود، همواره یکی از دغدغه‌های دانشگاه‌های دولتی کشور اختصاص یافتن کامل بودجه و اعتبارات مصوب است. آلتباخ، بر تأثیر توسعه اقتصادی بر آموزش عالی تأکید کرده و معتقد است: آموزش عالی به‌منظور بین‌المللی‌شدن باید به اقتصاد جهانی واکنش نشان دهد و بخشی از تخصص‌های آموزشی خود را در جهت رفع نیازهای توسعه اقتصادی محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی به کار گیرد [۲۷]. هکی و میو (Heck & MU) نیز معتقدند: دیدگاه بازار محور از توسعه اقتصادی، هم در سیاست‌گذاری‌های آموزشی و هم در فعالیت‌های روزانه و فعالیت‌های ثانویه مؤسسات آموزش عالی (به‌عنوان مثال تمرکز برنامه درسی، زمان اختصاص یافته به موضوعات خاص در مؤسسات آموزش عالی و توجه به رشته‌های خاص) تأثیر داشته است [۲۸]. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش الشهراری (Alsharari) [۲۲] و بری و تیلور (Berry & Taylor) [۲۱] که بر نقش عوامل اقتصادی از قبیل حمایت مالی از پژوهشگران، تلاش برای جذب سهم بیشتری از بازار کار بین‌المللی، جذب دانشجویان برای تأمین هزینه‌های دانشگاه و بین‌المللی‌شدن مدل تجاری برای تولید درآمد برای توسعه اقتصاد ملی تأکید کرده‌اند که در پژوهش حاضر نیز این موارد توجه قرار گرفته، همسو است. از دیدگاه شرکت‌کنندگان یکی دیگر از مهم‌ترین عوامل پیشران کلیدی تأثیرگذار بر همکاری‌های علمی بین‌المللی عوامل سیاسی است. عوامل سیاسی تأثیرگذار از دیدگاه شرکت‌کنندگان در دو بُعد فضای سیاسی ملی و فضای سیاسی بین‌المللی تقسیم‌بندی شده است. آموزش عالی در احاطه ترکیب پیچیده‌ای از پیشران‌های اجتماعی قرار دارد و آزادی علمی و استقلال نهادی آموزش عالی اغلب مورد تهدید قرار می‌گیرد؛ زیرا آموزش عالی تحت کنترل ملی است [۲۹]. حسینی مقدم معتقد است: برابند سیاست‌های داخلی و خارجی کشور، نقش تعیین‌کننده‌ای در وضعیت بین‌المللی‌شدن آموزش عالی دارد. به عبارت روشن‌تر، به میزانی که سیاست خارجی، در زمینه توسعه شاخص‌های بین‌المللی‌شدن آموزش عالی، با سیاست‌های داخلی همسو باشد، به همان نسبت شاهد بهبود کمی و کیفی وضعیت بین‌المللی‌شدن خواهیم بود. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های پژوهش‌های سیاه [۲۰]، هوراتا و پاتریشیو (Horta & Patrício) [۱۸]، کانگلیا (Caniglia) و همکاران [۲۴] و تان هیوکو نپمی سینو (Tanhueco-Nepomuceno) [۲۵] همسو است. یافته‌های حاصل از مصاحبه نشان داد که عوامل فرهنگی و ارزش‌های مذهبی موجود در جامعه یکی دیگر از عوامل پیشرانی است که نقش تأثیرگذاری در گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها دارد. لامبی و فوسکت

(Foskett & Lumby) دو دیدگاه را در رابطه بین‌المللی‌شدن و فرهنگ ارائه کرده‌اند: نخست، تجانس و دوم، پذیرش تفاوت و تنوع یا عدم همگنی. در این دسته‌بندی چهار نوع نگاه قابل بررسی است: بین‌المللی‌شدن یعنی این‌که دانشجویان خارجی را جذب کنیم تا فرهنگ کشور میزبان را بفهمند؛ بین‌المللی‌شدن تبادل فرهنگی است که تفاوت فرهنگی در آن مورد تأکید و ارزشمند است؛ بین‌المللی‌شدن یعنی مشارکت همه در فرهنگ همگن شده جهانی؛ بین‌المللی‌شدن شامل گروهی می‌شود که معیارهای شهروند جهانی را دارند با فرهنگی مشترک [۳۰]. نظرزاده زارع، پورکریمی و ذاکر صالحی، با ارائه الگوی شایستگی اعضای هیأت علمی در تعاملات بین‌المللی، یکی از مؤلفه‌های مهم را شایستگی میان فرهنگی دانسته‌اند که شامل شناخت فرهنگی، خودآگاهی فرهنگی، احترام فرهنگی و رواداری فرهنگی است که در پژوهش حاضر نیز مورد توجه قرار گرفته است [۳۱]. همچنین یافته‌های این بخش از پژوهش با پژوهش اهویرنج (Ahwiring) [۲۳]، کانگلیا (Caniglia) و همکاران [۲۴]، تان هیوکو نپمی سینو (Tanhueco-Nepomuceno) [۲۵] و الشهراری (Alsharari) [۲۲] همسو است. یافته‌های پژوهش نشان داد که عوامل فناوری یکی دیگر از پیشران‌های کلیدی در گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی است. یکی از مهم‌ترین دستاوردهای توسعه فناوری اطلاعات، تحوّل در عرصه آموزش بوده است. امروزه گسترش فناوری اطلاعات به‌ویژه اینترنت، به‌عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از جهانی‌شدن مزایای فراوانی برای آموزش عالی به همراه آورده است. از جمله کاربردهای فناوری اطلاعات در آموزش عالی می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: اعضای هیأت علمی دانشگاه برای یافتن منابع جدید از وب استفاده می‌کنند و دانشجویان خود را راهنمایی می‌کنند که منابع را از وب پیدا کنند؛ کل دوره‌ها یا بخش قابل‌توجهی از دوره‌های آموزشی به‌صورت آنلاین ارائه می‌شود؛ دانشجویان و اساتید برای ارتباط و پشتیبانی از ایمیل و سایر کانال‌های مجازی استفاده می‌کنند [۳۲]. همچنین تعداد زیادی از بزرگسالان شاغل که به‌صورت تمام‌وقت کار می‌کنند، برای دستیابی به دانش تخصصی و مدارک دانشگاهی، به آموزش از طریق اینترنت و از راه دور، متکی هستند و در دانشگاه‌های مجازی مشغول تحصیل هستند [۳۳]. در زمینه آموزش از فناوری‌های مبتنی بر رایانه، در طراحی مطالب ابتکاری در برنامه‌های درسی نیز استفاده می‌شود [۳۴]. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های پژوهش، کانگلیا (Caniglia) و همکاران [۲۴] و الشهراری (Alsharari) [۲۲] همسو است. یکی دیگر از پیشران‌های کلیدی شکل‌دهنده به همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی عوامل محیطی است. مصاحبه

پیشران‌های کلیدی تأثیرگذار بر همکاری‌های بین‌المللی آگاهی داشته باشند. بنابراین به سیاست‌گذاران آموزش عالی کشور پیشنهاد می‌شود، در تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری برای گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی نقش هر یک از پیشران‌های کلیدی را در نظر بگیرند، زیرا که آگاهی از شرایط پیشران‌های کلیدی نقش مؤثری می‌تواند در ارتقای همکاری‌های علمی بین‌المللی داشته باشد.

ملاحظات اخلاقی

در این پژوهش رضایت آگاهانه مشارکت‌کنندگان و رعایت حقوق انسانی مشارکت‌کنندگان در تمام اصول پژوهش مورد احترام بوده است. این مقاله برگرفته از رساله دکتری با شماره ابلاغیه ۳۹۱۸۴/۸۱۳ است که در جلسه شماره ۵۲۶ مورخه ۹۸/۴/۱۷ شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی تهران مورد تصویب قرار گرفته است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌نمایند که هیچ‌گونه تضاد منافی در این پژوهش وجود ندارد.

سپاسگزاری

پژوهشگران از تمامی مدیران بخش بین‌الملل دانشگاه‌های دولتی کشور و صاحب‌نظران این حوزه که در انجام پژوهش همکاری کرده‌اند، سپاسگزاری می‌کنند.

شوندگان بر این باورند که محیط دانشگاه، منطقه و ملی نقش مؤثری در گسترش همکاری‌های علمی بین‌المللی دارد. هودزیک و مک‌کراسی (McCarthy & Hudzik) [۳۵] بر این باورند که ایجاد فضای گفتگو در دانشگاه به منظور ترویج مفهوم بین‌المللی شدن و ایجاد اجماع نظر درباره ارزش‌ها و منافع حاصل از بین‌المللی شدن میان اعضای هیأت علمی، کارکنان، دانشجویمان، مدیران دانشگاه و اعضای هیأت امناء، از جمله عوامل محیطی مؤثر بین‌المللی شدن دانشگاه است. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های پژوهش تان هیوکو نپمی سینو (Tanhueco-Nepomuceno) [۲۵] که بر وجود فرهنگ حمایتی در محیط ملی، منطقه‌ای و دانشگاهی تأکید کرده و پژوهش الشهراری (Alsharari) [۲۲] همسو است.

عدم بهره‌مندی از نظرات سیاست‌گذاران آموزش عالی، محدود بودن جامعه آماری پژوهش به دانشگاه‌های دولتی مورد تایید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و فراهم نبودن شرایط برای انجام مصاحبه‌های جمعی به صورت گروه‌های کانونی برای گردآوری داده‌های دقیق‌تر از جمله مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش حاضر بود. براساس یافته‌های این پژوهش برای پژوهشگران آینده پیشنهاد می‌شود که بحث همکاری‌های علمی بین‌المللی را از دیدگاه سیاست‌گذاران آموزش عالی در سطح کلان نیز مورد بررسی قرار دهند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که دانشگاه‌های دولتی کشور برای همکاری اثربخش در حوزه بین‌الملل نیازمندند که از

منابع

1. Shahidi N, Seyedi SM. The impact of globalization in higher education on the universities' educational quality: A regional project on Shiraz universities. *World Applied Sciences Journal*. 2012;20(9):1300-6.
2. Woldegiyorgis AA, Proctor D, de Wit H. Internationalization of research: Key considerations and concerns. *Journal of Studies in International Education*. 2018 May;22(2):161-76.
3. Seeber M, Cattaneo M, Huisman J, Paleari S. Why do higher education institutions internationalize? An investigation of the multilevel determinants of internationalization rationales. *Higher Education*. 2016 Nov 1;72(5):685-702. <https://doi.org/10.1007/s10734-015-9971-x>.
4. Childress LK. Internationalization plans for higher education institutions. *Journal of Studies in International Education*. 2009 Sep;13(3):289-309. <https://doi.org/10.1177%2F102831530832980>.
5. Knight J. Internationalization: Concepts, complexities and challenges. *International Handbook of Higher Education 2007* (pp. 207-227). Springer, Dordrecht.
6. Karvelienė R. The Bologna process and the features of implementation of the internationalization of higher education in Lithuania. *Socialiniai Tyrimai*. 2014(2):53-65.
7. Altbach PG, Reisberg L, Rumbley LE. Trends in global higher education: Tracking an academic revolution. Brill; 2019 Apr 9.
8. Kato M, Ando A. National ties of international scientific collaboration and researcher mobility found in Nature and Science. *Scientometrics*. 2017 Feb 1;110(2):673-94. <https://doi.org/10.1007/s11192-016-2183-z>.
9. Green MF. Measuring and assessing internationalization. *NAFSA: Association of International Educators*. 2012;5(1):1-26.
10. Cimini G, Zaccaria A, Gabrielli A. Investigating the interplay between fundamentals of national research systems: Performance, investments and international collaborations. *Journal of Informetrics*. 2016 Feb 1;10(1):200-11. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2016.01.002>.
11. Aldieri L, Kotsemir M, Vinci CP. The impact of research collaboration on academic performance: An empirical analysis for Russian Universities. Available at SSRN 2913517. 2017. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2913517>
12. Berchin II, Sima M, de Lima MA, Biesel S, dos Santos LP, Ferreira RV, de Andrade JB, Ceci F. The importance

- of international conferences on sustainable development as higher education institutions' strategies to promote sustainability: A case study in Brazil. *Journal of cleaner production*. 2018 Jan 10;173(7):56-72. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.10.042>
13. Lau K, Lin CY. Internationalization of higher education and language policy: The case of a bilingual university in Taiwan. *Higher Education*. 2017 Sep 1;74(3):437-54. <https://doi.org/10.1007/s10734-016-0055-3>
14. Ferronato N, Torretta V, Bezzi M, Zolezzi G, Ragazzi M. International Cooperation and University Agreements: new opportunities for sustainable development. *JUNCO| Journal of UNiversities and International Development COoperation*. 2019 Sep 19;1(1):38-52.
15. Law of the Sixth Economic, Social and Cultural Development Plan of the Islamic Republic of Iran 2017-2021. Program and budget organization. Center for Economic, Social and Publishing Documents. 2017. [Persian]
16. Document of the map of the scientific community of the country. Tehran: Supreme Council of the Cultural Revolution. 2010. [Persian]
17. Deputy of education, Ministry of Health and Medical Education. Development and innovation in Health Higher Education. [Cited 2016 May 20]. Available from: <http://dme.behdasht.gov.ir>. [Persian]
18. Horta H, Patrício MT. Setting-up an international science partnership program: a case study between Portuguese and US research universities. *Technological Forecasting and Social Change*. 2016 Dec 1;113(3):230-9.
19. Arasteh H. Higher Education International Collaboration in Iran and How to Improve It. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*. 2006; 12(1):99-115 URL: <http://journal.irphe.ac.ir/article-1-466-fa.html>
20. Siah F. Internationalization of Higher Education in Iran: An interpretive case study of perceptions of a selected group of university professors (Doctoral dissertation Higher Education, University of Hawaii at Manoa). 2009.
21. Berry C, Taylor J. Internationalisation in higher education in Latin America: policies and practice in Colombia and Mexico. *Higher Education*. 2014 May 1;67(5):585-601. <https://doi.org/10.1007/s10734-013-9667-z>
22. Alsharari NM. Internationalization of the higher education system: an interpretive analysis. *International Journal of Educational Management*. 2018 Apr 9. <https://doi.org/10.1108/IJEM-04-2017-0082>
23. Ahwireng D. Internationalization of higher education: A Comparative case study of two US universities (Doctoral dissertation, Ohio University). 2016.
24. Caniglia G, Luederitz C, Groß M, Muhr M, John B, Keeler LW, von Wehrden H, Laubichler M, Wiek A, Lang D. Transnational collaboration for sustainability in higher education: Lessons from a systematic review. *Journal of Cleaner Production*. 2017 Dec 1;168:764-79.
25. Tanhueco-Nepomuceno L. Internationalization among selected HEIs in the ASEAN region: Basis for a proposed framework for an internationalized campus. *International Journal of Educational Development*. 2019 Mar 1;65:152-71. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2018.07.003>
26. Mohammadpour, Ahmad. Anti-method: logic and design in qualitative methodology, Tehran: Sociologists Publishing. 2012. [Persian]
27. Altbach PG. The realities of mass higher education in a globalized world. *Higher Education in A Global Society*. 2010:25-41.
28. Heck RH, Mu XI. Economics of globalization in higher education: Current issues in recruiting and serving international students. In *Educational Leaders Without Borders 2016* (pp. 143-165). Springer, Cham.
29. Bladh, A. Let the views be heard,? *iau Horizons*, 2018. 27 (2), 36-44.
30. Lumby J, Foskett N. Internationalization and culture in higher education. *Educational Management Administration & Leadership*. 2016 Jan;44(1):95-111.
31. Nazarzadeh Zare, M., Pourkarimi, M. J., & Zaker-Salehi, G. Presentation of a model of competency of faculty members in international interactions: a phenomenological study. *Quarterly Journal of Science and Technology*, 2016: 8(3), 25-38. [Persian]
32. Ryan S, Freeman H, Scott B, Patel D. *The virtual university: The internet and resource-based learning*. Psychology Press; 2000.
33. Castano-Munoz J, Carnoy M, Duart JM. Estimating the economic payoff to virtual university education: a case study of the Open University of Catalonia. *Higher Education*. 2016 Jul 1;72(1):1-24.
34. Diwakar S, Radhamani R, Sujatha G, Sasidharakurup H, Shekhar A, Achuthan K, Nedungadi P, Raman R, Nair B. Usage and diffusion of biotechnology virtual labs for enhancing university education in India's urban and rural areas. In *Virtual Reality in Education: Breakthroughs in Research and Practice 2019* (pp. 433-453). IGI Global.
35. Hudzik JK, McCarthy JS. *Leading comprehensive internationalization: Strategy and tactics for action*. NAFSA: Association of International Educators. 2012.